

BIURO PROJEKTOWO-TECHNOLOGICZNE
PRZEMYSŁU ROLNEGO I ORGANIZACJI
PRZEDSIĘBIORSTW ROLNYCH „BIPROZET”

00-041 WARSZAWA UL. JASNA 14/16

PRACOWNIA : Polna na Wroclawiu, ul. Jasna 4

OPRACOWANIE : Ewidencja szkoleń ogrodowo-parkowych

MIJSCOWOŚĆ : Łódź Średnia ^{Pieusik} ~~Gmina: Zgorzelec~~ WOJEWÓDZTWO: Jelenia Góra

ZLECENIODAWCA : Urząd Wojewódzki Wydział Kultury i Sztuki
w Jeleniej Górze

NR UMOWY: 41/180/PR/24/01 BRANŻA:

NR EGZ.

3315

Nr inw. 3315

BIBLIOTEKA

Zarządu Ochrony i Konserwacji Zasp. Pałac. Ogrod.

Muzeum Narodowego w Warszawie

ul. Szwoleżerów Nr 9. tel. 29-61-78

ARCHIWUM

OŚRODEK OCHRONY

ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU

ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 3315

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zielen towarzysząca		Nazwa: ZARĘBIE ŚREDNIE					
Rodzaj parku/ogrodu: klasztorny, zamkowy, pałacowy, dworski, miejski		Adres: GM PIENSK					
Czas powstania: II połowa XIX w		Województwo: JELENIOGÓRSKIE					
Forma stylowa: naturalist		Użytkownicy: kombinat PGR w Zgorzelcu					
Wielkość: 4,0							
K R Y T E R I A		0	1	2	3	4	
		zły	mierny	dob	b. dob		
A I. Wartości zabytkowe	Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego						
	1. Osie i ciągi kompozycji (relacja z architekturą)		+				
	2. Układ dróg	+					
	3. Stopień przetrwania starodrzewia		+				
	4. Układ wodny i pierw. ukształt. terenu		+				
	5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury		+				
	II. Wartość układu przestrzennego						
	1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych		+				
	2. Wartość historyczna układu (dawność)		+				
	3. Wartość obiektów architektury		+				
	4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju		+				
	5. Wartości krajobrazowe i estetyczne		+				
	III. Wartości tradycji historycznej (w sensie potencjonalnych walorów turystycznych)						
	1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi	+					
	Wartości zabytkowe ogółem						
	9						
	B I. Wartości przyrodnicze i ekologiczne	Wartości przyrodnicze i ekologiczne					
		1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów		+			
2. Drzewa o charakterze pomników przyrody				+			
3. Intensywność zadrzewienia				+			
4. Stan zdrowotny drzewostanu			+				
5. Znaczenie ekologiczne			+				
Wartości przyrodnicze ogółem							
7							
Ogólna ocena obiektu							
16							

Analizę sporządził:

Data:

Uwaga dotycząca koniecznej doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych — podać na odwrocie karty!

BIURO PROJEKTOWO-TECHNOLOGICZNE
PRZEMYSŁU ROLNEGO I ORGANIZACJI
PRZEDSIĘBIORSTW ROLNYCH „BIPROZET”

CENTRALA 06-041 WARSZAWA UL. JASNA 14/16
TELEFON 27-05-01 • TELEX 81-25-26

PRACOWNIA — ODDZIAŁ : Wrocław,

PRACOWNIA : Rolna

OPRACOWANIE : Ewidencja założeń ogrodowo-parkowych

MIEJSCOWOŚĆ : Żarki Średni ^{gmina: ~~Pieńsk~~ Zgorzelec} WOJEWÓDZTWO: Jelenia Góra

ZLECENIODAWCA : Urząd Wojewódzki Wydział Kultury i Sztuki
Jelenia Góra

NUMER UMOWY : CECHA PROJEKTU:

40/18a/PR/24/81

Biuro Studiów i Projektów Rozwoju Rolnictwa
„BIPROZET” w Warszawie
Oddział we Wrocławiu
Pracownia Rolna ul. Jachłarska 4
50-104 Wrocław — tel. 309-09

FUNKCJA	IMIĘ I NAZWISKO	DATA	PODPIS
Kier. Zespołu	mgr inż. Henryk Ciesielski	XII.81	<i>Humal</i>
St.proj.	mgr Hanna Wrabec	"	<i>Hanna Wrabec</i>
Konsultant	mgr Krzysztof Eysymontt	"	<i>Eysymontt</i>
St.asystent	Stanisław Prączyński	"	<i>Prączyński</i>
Asystent	Jadwiga Tylipska	"	<i>Tylipska</i>

Kier. Pracowni inż. Stanisław
Kiełczewski

KIEROWNIK
Pracowni Rolnej
inż. Stanisław Kiełczewski

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 3315

BIBLIOTEKA
Zarządu Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac.-Ogrod.
Nr inw. 3315 dep
ul. Szwoleżerów Nr 9. tel. 27-67-78

METRYCZKA PARKU — OGRODU

1	Adres: miejscowość (dzielnica, ulica, nr posesji) <div style="text-align: center; font-weight: bold;">Żarki Średnie</div>	gmina <div style="text-align: center; font-weight: bold;">Pięńsk</div>	województwo <div style="text-align: center; font-weight: bold;">jeleniogórskie</div>
2	Nazwa parku: aktualna:	dawna:	
3	Rodzaj parku i stan jego zachowania: <div style="text-align: center; font-weight: bold;">Zadrzewienia obrzeżne - starodrzew naturalny + dosadzenia + aleja</div>		
4	Czas powstania i najważniejsze fazy przekształceń: <div style="text-align: center; font-weight: bold;">II poł.XIX w.</div>		Autor:
5	Powierzchnia parku: Ogółem ha <div style="font-weight: bold;">4,0</div>	w tym wód w ha <div style="font-weight: bold;">0,03</div>	Istniejące budynki: 1. O wartościach zabytkowych <div style="text-align: center; font-weight: bold;">pałac</div>
6	Nr i data rejestru parku — ogrodu	6a. Opinia Komisji Konserwatorskiej	2. Inne: <div style="text-align: center; font-weight: bold;">zabudowa folwarczna</div>
7	Użytkownicy obiektu: <div style="text-align: center; font-weight: bold;">Kombinat PGR w Zgorzelcu</div> <div style="text-align: center; font-weight: bold;">Gospodarstwo Rolne w Żarkach Średnich</div>		
8	Istniejące dokumentacje (data i autor):	1. Pomiar sytuacyjno-wysokościowy: <div style="text-align: center; font-weight: bold;">brak</div>	2. Inwentaryzacja zieleni: <div style="text-align: center; font-weight: bold;">brak</div>
	3. Studium historyczne:	4. Założenia techniczno-ekonomiczne: <div style="text-align: center; font-weight: bold;">brak</div>	5. Dokumentacje branżowe, techniczne i ekspertyzy: <div style="text-align: center; font-weight: bold;">brak</div>
9	Przeprowadzone remonty:	Budynków <div style="font-weight: bold;">pałac w trakcie remontu</div>	Parku Metrykę sporządził: <div style="font-weight: bold;">H. Wrabec,</div> <div style="font-weight: bold;">S. Prączyński</div> Data:

I. KRÓTKA ANALIZA HISTORYCZNA

Renesansowy dwór w Żarkach Średnich jest 3-kondygnacyjnym, podpiwniczonym, dwuskrzydłowym założeniem w kształcie litery "L" z dostawioną od południa wieżą mieszczącą klatkę schodową i dawne główne wejście do rezydencji. Dwór kryty dachem naczółkowym posiada od strony wschodniej nowszą, dwuszczytową elewację poprzedzoną podcieniem wspartym na trzech filarach dźwigających taras.

Powstały z początkiem XVII wieku dwór w Żarkach Średnich został wydatnie przekształcony na początku XIX-go stulecia i około 1870 roku.

Teren stanowiący najbliższe otoczenie rezydencji ograniczony został po stronie północnej korytem rzeki, po wschodniej i południowej zaś rowami wodnymi, oddzielającymi obiekt od pobliskich łąk. Zachodnią granicę założenia wyznaczała dawna wiejska droga, wzdłuż której zachował się fragment ceglanego muru.

Dwór zwrócony był pierwotnie fasadą na południe, w stronę rozległego dziedzińca folwarcznego o nieregularnym kształcie, wokół którego skupiono gospodarczą zabudowę.

Wzdłuż rowów wodnych i rzeki koncentruje się najstarszy drzewostan /dębowy/, który znalazł tu dogodne warunki wzrostu. Wewnątrz niewielkiego terenu, stanowiącego pierwotnie dawne dworskie łąki występują również pojedyncze stare drzewa /ok. 200 letnie/.

Okolo 70-tych lat XIX wieku, wraz z przebudową rezydencji, dawne dworskie łąki ograniczone wspomnianymi rowami i rzeką, zaadaptowano na cele rekreacyjne, zakładając tam niewielki park.

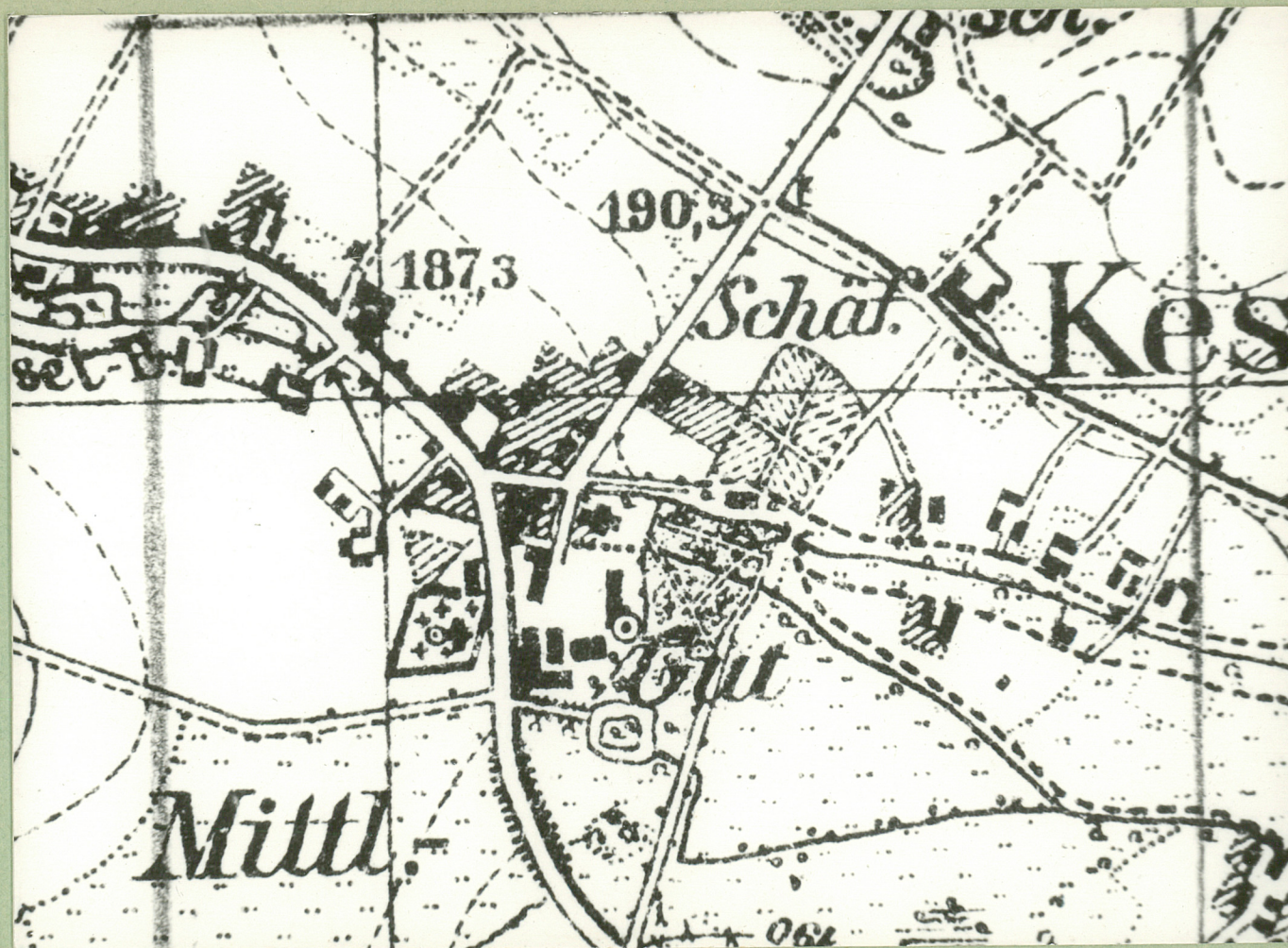

Obecnie parczek ten został znacznie przekształcony w związku z budową nowego budynku gospodarczego. Do zastanego drzewostanu dębowego, kęgowego pochodzenia dosadzono nieliczne drzewa, m.in. buki i jesiony. W części południowej ^{parku} ~~parczek~~ powstał w owym czasie stawek o regularnym i zbliżonym do kwadratu kształcie z dużą wyspą po środku, obsadzony nielicznymi drzewami. Stawek ten pełnił przede wszystkim ozdobne funkcje. Od stawu, w kierunku zachodnim /do wiejskiej drogi/, poprowadzono po grobli drogę, obsadzoną w okresie późniejszym aleją lipową.

W tym samym zapewne też czasie przed południową elewacją pałacu, będącą dawną fasadą, założono gazon z fontanną o planie koła.

Jak pozwala stwierdzić mapa wsi z końca XIX wieku, w owym czasie na osi elewacji wschodniej pełniłcej wtedy rolę fasady, przeprowadzona była prosta droga.

Fotokopia planu wsi Żarki Średnie z 1888 roku.

II. CHARAKTERYSTYKA STANU ISTNIEJACEGO

1. Układ przestrzenny.

Założenie dworskie w Żarkach Średnich usytuowane jest w środkowej części wsi, przy rozwidleniu szosy wiodącej z Lasowa do Żarkkiej Wsi i Zgorzelca. Od strony północnej granicę założenia wyznacza rzeczka - dopływ Nysy Łużyckiej, wschodnią i południową granicę wyznacza rów oraz krótki odcinek grobli, zachodnią zaś odcinek szosy prowadzącej do Zgorzelca. Pałac usytuowany jest w północnej części założenia. W budynku mieści się biuro miejscowego PGR-u oraz mieszkania pracowników.

Aktualnie prowadzony jest remont kapitalny pałacu.

W południowej części założenia znajduje się mały staw z wyspą pełniący obecnie funkcję zbiornika p.pożarowego.

Od wspomnianego stawu do szosy wiedzie krótka aleja lipowa założona na grobli. Drzewostan zajmuje pas terenu wzdłuż północnej, wschodniej i południowej granicy założenia. Na trawniku, na wschód od pałacu zachowała się nieczynna obecnie fontanna.

2. Skrócona inwentaryzacja roślin.

Wykaz drzew i krzewów.

szt.

1. <i>Acer platanoides</i>	- klon pospolity
2. <i>Acer pseudoplatanus</i>	- klon jawor
3. <i>Aesculus hippocastanum</i>	- kasztanowiec biały - 3
4. <i>Alnus glutinosa</i>	- olsza czarna - 1
5. <i>Carpinus betulus</i>	- grab pospolity - 2
6. <i>Fagus sylvatica</i>	- buk pospolity - 10
7. <i>Fraxinus excelsior</i>	- jesion wyniosły - 1
8. <i>Quercus robur</i>	- dąb szypułkowy - 15

9. Robinia pseudoacacia - robinia akacjowa - 4
10. Salix alba "Tristis" - wierzba biała odm. płacząca - 1
11. Sambucus nigra - bez czarny
12. Tilia cordata - lipa drobnolistna. - 1

Wykaz uwzględnia ilości drzew wyróżniających się.

W sąsiedztwie pałacu rosną w grupie trzy buki pospolite oraz kasztanowice, drzewa te osiągnęły średnice pni po 0,7 m.

Obok pałacu rośnie również gruba robinia białej, dwie najgrubsze z nich mają pnie o średnicach 0,7 i 0,8 m.

W pobliżu fontanny rosną stare dęby, cztery z nich osiągnęły średnice pni po 0,8 m. W południowej części założenia, na grobli rośnie młodsza aleja lipowa o średnicach pni drzew 0,2-0,4 m.

Poza drzewami wyróżniającymi się przedstawionymi na planie drzewostan tworzą następujące gatunki: olsza czarna, lipa drobnolistna, dąb szypułkowy, klon pospolity oraz robinia akacjowa.

Średnice pni drzew w drzewostanie wynoszą 0,2 - 0,4 m. Pojedyncze drzewa posiadają uszkodzenia mechaniczne. Stan zdrowotny drzew jest dobry.

Powierzchnie trawnikowe są zadarnione miejscami dziozgałkami - miejscami występuje pokrzywa. Wymagają one częściowej renowacji.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego.

Założenie pozostaje w dawnych granicach. Zachował się pałac.

Rozebrano część dawnej zabudowy folwarcznej.

W ostatnim okresie wzniesiono, w środkowej części układu budynek gospodarczy oraz silos na paszę.

Drzewostan zachował się bez większych zmian.

Dawny układ komunikacyjny parku jest nieczytelny.

III. WNIOSKI

1. Granicę ochrony konserwatorskiej w zakresie ochrony układu przedstawiono na planie parku.
2. Ochroną ekologiczną obejmuje się drzewostan rosnący na terenie założenia wraz ze stawem i rowem.
3. Z zakresu niezbędnej renowacji należy:
  - a. Dokończyć remont kapitalny pałacu.
  - b. Wykonać renowację powierzchni trawnikowych.
  - c. Oddzielić część gospodarczą /siloś i budynek nowej fermy/ od reszty parku pasem zieleni np. wysokim żywopłotem.

1. Widok na pałac od strony dziedzińca.

2. Widok na pałac od strony wschodniej.

3. Fontanna w parku.

4. Fragment parku, w głębi pałac.

5. Budynek gospodarczy usytuowany obok parku.

6. Stawek z wyspą.

7. Północna część parku.

8. Fragment drzewostanu parkowego.

PODSTAWOWE OZNACZENIA GRAFICZNE ELEMENTÓW PLANÓW DLA CELÓW EWIDENCJONOWANIA ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

	aktualna granica parku
	pierwotna granica parku
	budynki murowane
	budynki drewniane
	budynki murowane o wart. zabytkowych
	budynki drewniane o wart. zabytkowych
	miejsca, lub pozostałości budynków zabytkowych
	rzeźby parkowe
	ogrodzenie trwałe (z muru, kamienia, metalu na podmurówce i słupach bet. lub metalowych)
	ogrodzenie trwałe o wartościach zabytkowych
	ogrodzenie nietrwałe
	bramy i furtki
	elementy architektury ogrodowej
	pnie po starych drzewach
	a) aktualne wejście do parku b) dawne wejście do parku
	baseny, fontanny
	rzeki, strumienie

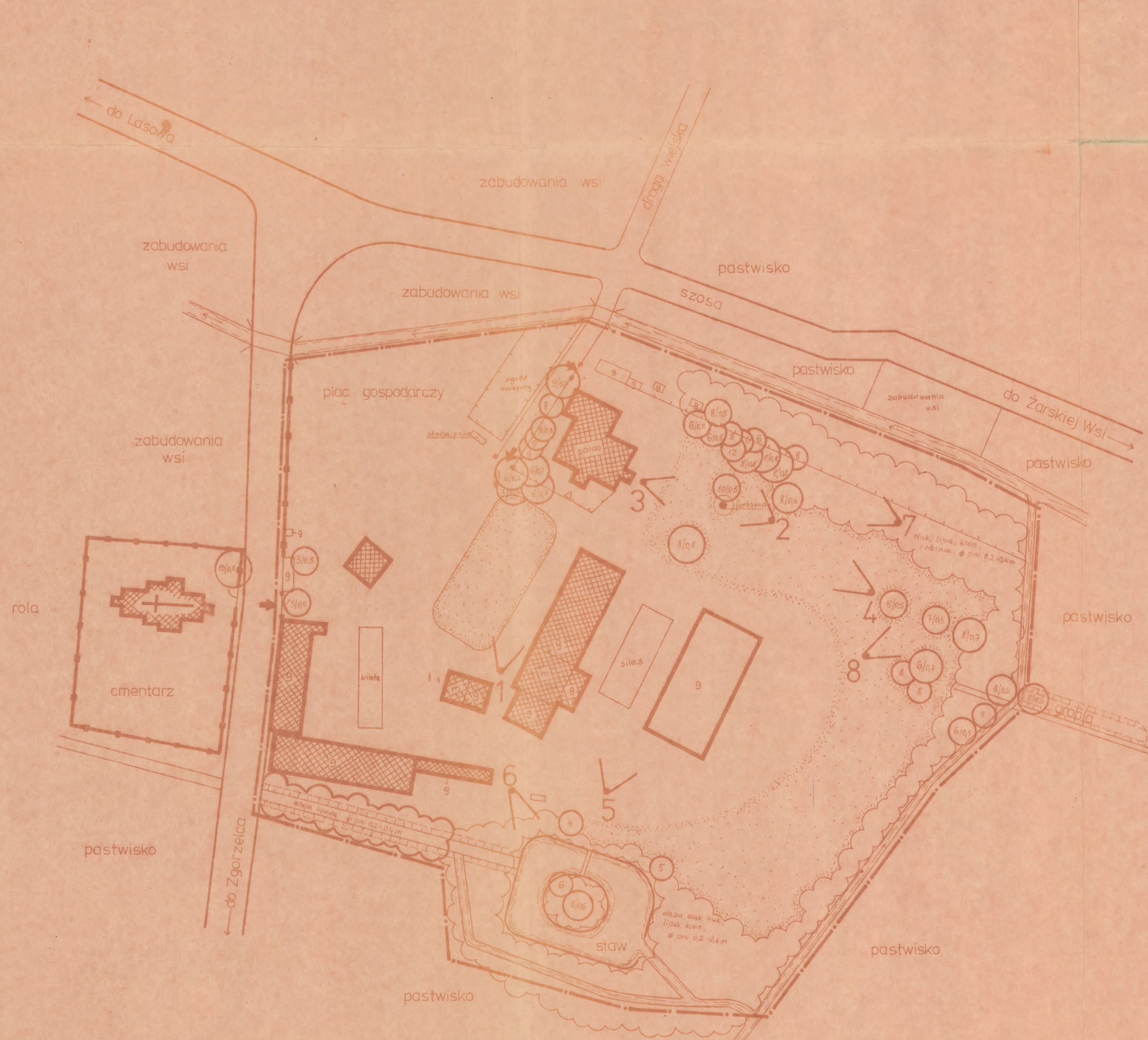
	naturalny zbiornik wodny
	naturalny zbiornik wodny, zarosnięty szuwarami
	skarpy
	drogi dawne dobrze zachowane
	ślady dawnych dróg
	drogi założone współcześnie
	masyw starodrzewia
	szpalery, lub aleje
	pojedyncze stare drzewa liściaste i iglaste
	drzewa uznane za pomniki przyrody
	masyw drzewostanu młodego
	pojedyncze młode drzewa liściaste i iglaste
	skupiny krzewów
	żywopłoty
	powierzchnie trawiaste
	kwietniki
	osie kompozycji

	osie widokowe
	stanowisko i kier. wyk. zdjęcia fotograficz.
	granica ochrony zabytkowego założenia
	granica ochr. zewn. powiązań widokowych
	granica ochrony ekologicznej
3/16	gatunek / ilość szt.
3/0,9	gatunek / średnica pnia (m)
$\frac{3/6}{0,5}$	$\frac{\text{gatunek / ilość szt.}}{\text{średnica pnia (m)}}$
$\frac{3/150}{17/26}$	$\frac{\text{gatunek / } \varnothing \text{ pnia (m)}}{\varnothing \text{ korony (m) / wysokość (m)}}$

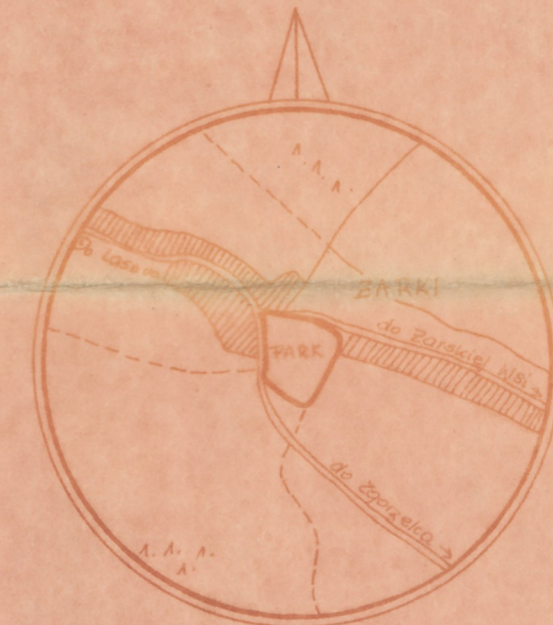
UWAGA: Ostatnie oznaczenie odnosi się do egz. drzew o cechach pomników przyrody.

ŻARKI ŚREDNIE

SZKIC SYTUACYJNY

1:25000

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244
Nr inw. 3315

WYKAZ DRZEW I KRZEWÓW

1. ACER PLATANOIDES	— klon pospolity
2. ACER PSEUDOPLATANUS	— klon jawor
3. AESCULUS HIPPOCASTANUM	— kasztanowiec biały
4. ALNUS GLUTINOSA	— olsza czarna
5. CARPINUS BETULUS	— grab pospolity
6. FAGUS SILVATICA	— buk pospolity
7. FRAXINUS EXCELSIOR	— jesion wyniosły
8. QUERCUS ROBUR	— dąb szypułkowy
9. ROBINIA PSEUDOACACIA	— robinia akacjowa
10. SALIX ALBA "TRISTIS"	— wierzba biała odm. płacząca
11. SAMBUCUS NIGRA	— bez czarny
12. TILIA CORDATA	— lipa drobnolistna

EWIDENCJA PARKU W ŻARKACH ŚREDNICH
gm. Zgorzelec, woj. jeleniogórskie

SKALA 1:1000

Pow. ok. 40 ha.

wykonał: STANISŁAW PRĄDZYŃSKI

XI 1981.

kreśliła: JADWIGA TYLIPSKA

RYS. 1(1)